

Анотації

Стасюк І. Н. Бытовая жизнь монахинь Станиславовского женского монастыря Ордена св. Василия Великого 1900–1946 гг.

В статье на основе архивных документов и историографического материала проанализирована история деятельности Станиславовского монастыря сестер Ордена св. Василия Великого. Автору удалось охарактеризовать бытовую жизнь монахинь, которые на протяжении 1900–1946 гг. принимали активное участие в образовательной и социально-религиозной жизни города.

Stasiuk I. M. Everyday life of Stanyslavyskij women's monastery of Great St. Basil's Order in 1900–1946.

On the basis of archival documents and historiographical material history of Stanislawow convent of sisters of the Order of St. Basil the Great is analyzed. The author managed to describe the everyday life of nuns during 1900–1946 гг. actively involved in the educational, social and religious life of the city.

В. О. Татарова

ВИСВІТЛЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ 1989–1991 РОКІВ В УКРАЇНІ НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТ «ВЕЧЕРНЯЯ ОДЕССА», «ЗНАМЯ КОММУНИЗМА», «ЧОРНОМОРСЬКА КОМУНА»

Ключові слова: преса, ЗМІ, незалежність України, свобода слова.

Ключевые слова: пресса, СМИ, независимость Украины, свобода слова.

Key words: the press, the mass media, independence of Ukraine, freedom of speech.

Період в історії України у 1989–1991 роках багатий на різноманітні суспільно-політичні події, починаючи від заснування Народного Руху і до проголошення акту незалежності України. Такі зміни не могли не відобразитися на сторінках газет. Після багатьох років панування тоталітарної комуністичної системи, її руйнування та знищення будь-яких, навіть неспіливих, проявів свободи слова, спочатку горбачовська перебудова, а в подальшому і незалежність України відкрили новий інформаційний простір, на якому стала відображатися історична і

політична правда. Цікавими для розгляду є, зокрема, газети регіонального значення, адже події того часу по-різному відображалися на сторінках місцевих газет. Окрім впливу всеукраїнської преси, вони виражали точки зору своїх авторів. Пресу Одеського регіону, як в принципі і будь-якого іншого, можна поділити на три типи: газети обласного значення, міські та районні. В історіографії не вдалося знайти окрему працю з аналізом нових тенденцій у роботі місцевих газет.

Мета статті — прослідкувати нові напрямки діяльності преси Одещини в період з 1989 по 1991 роки на прикладі газет «Вечерня Одесса», «Знамя коммунизма», «Чорноморська комуна» та газет деяких районів Одеської області.

Тематика публікацій газет залежить від значення подій у громадсько-політичному житті області і країни в цілому. Гласність люди в першу чергу пов'язують з діяльністю засобів масової інформації. Говорячи про даний період, старше покоління згадує постійні черги біля кіосків з свіжою пресою. Зрозуміло, що кожна газета знаходила свого читача, але деякі з них користувалися найбільшою популярністю. Сучасники добре пам'ятають газету «Вечерня Одесса», яка хоч і була міською, проте в області також мала багато шанувальників. Можна назвати ще декілька міських газет, в яких простежується подібний принцип. До газет, які видавалися обласним органом комуністичної партії України і обласною радою народних депутатів, відносилися «Знамя коммунизма» і «Чорноморська комуна». Крім вищезазначених, майже в кожному районному центрі Одеської області виходили друком по одній, а подекуди і більше газет.

Преса, вже традиційно, відігравала роль посередника між політичними структурами та населенням країни. Сторінки газет майоріли інформацією всесоюзного масштабу, рішення, прийняті Верховною Радою, виносилися на перші шпальти газет. Кожен читач повинен був відчувати себе невід'ємною складовою однієї великої держави. З періоду гласності преса починає змінювати свої тенденції. Поступово, обережно переходить до розгляду суперечливих тем. Починає активно обговорюватися мовне питання, чи потрібно дітям з першого класу вивчати українську мову? Свої думки з цього приводу виражають і вчителі, і ветерани війни, і батьки дітей. Інколи навіть

порушуються теми на зразок того, яким має бути ставлення до Української Повстанської Армії, тут поки що відповідь однозначно негативна. Варто зазначити, що газети в даний період ще не вийшли на стежку остаточної свободи слова.

Друковані ЗМІ неодноразово закликали населення приймати активну участь у політичному житті країни. Кожна газета, звісно, мала свою позицію, яка або схвалювала зміни, що відбувались в державі, або навпаки, ставилася до них критично. Однак було зрозуміло, що в будь-якому випадку реформа політичної системи покликана відкрити максимальний простір самоврядуванню суспільства, створити умови для повного розвитку ініціативи широких мас громадян. Прикладом готовності суспільства до змін стала поява та розповсюдження нових газет, які були не стільки політичного спрямування, як економічного. Продовжують виходити галузеві газети, такі як: «Моряк», «Черноморский гудок» та інші. Не дивно, що і в таких газетах відводиться чільне місце політичним подіям того часу.

Активізація політичного життя спричинила стрімке зростання національної свідомості населення. В Одесі, якщо брати для огляду період з 1989 року, діяли регіональна організація Народного Руху України за перебудову, товариства «Меморіал», «Пам'ять», товариство української мови «Південна громада», «Лелека» та інші [1, с. 14]. Навколо них гуртувалися люди, які не лише вірили у можливість демократичних змін суспільства, але і хотіли брати активну участь у їх прискоренні. Всі ці зміни відобразилися на сторінках газет.

«Вечерня Одесса» [2], що виходила ще з липня 1973 року, намагалася займати традиційну позицію і не робити різких заяв щодо суперечливих подій. Це було не дивно, адже головним редактором газети був її засновник Борис Федорович Дерев'янка — відомий публіцист, політик та ще й депутат Верховної Ради СРСР. Тільки 23 серпня 1989 року «Вечерня Одесса», вслід за двома обласними газетами, опублікувала проект «Основних напрямків діяльності Одеської обласної організації Народного Руху за перебудову» і повідомила, що її оргкомітет прийняв рішення провести установчу конференцію 25 серпня [3, с. 132]. Стосовно подій 19 серпня 1991 року газета [4], на чолі зі своїм головним редактором, так і не змогла зайняти

своєчасно чітку позицію, продовжуючи вичікувати, якою буде ситуація в подальшому. Потім, в тому ж 1991 році, «Вечерняя Одесса» першою з місцевих газет припинила бути «партійним та радянським органом» і зареєструвалася як газета з колективними співзасновниками. Найбільші підприємства, наукові установи, вузи міста підтримали трудовий колектив редакції, увійшовши до ради співзасновників газети.

Процес гласності хоч і відкрив нові горизонти для свободи слова, але разом з тим багато в чому вона була обмеженою. Через це неодноразово такі газети, як «Знамя коммунизма» [5] та «Чорноморська комуна» опинялися під загрозою закриття. Спочатку, в 1990 році було зачитане рішення про припинення випуску цих газет як органів обласної ради. На той час позицію вдалося відстояти. В наступному 1991 році, коли навколо газет знову здійнявся галас, редакція «Знамени коммунизма» вирішує змінити назву газети. З цього приводу велось багато дискусій. Однією з найімовірніших нових назв стала «Южная звезда», свою негативну позицію щодо такого варіанту виразить Г. Зленко, який більш прихильно ставився до назви «Юг» [6, с. 2]. Таким чином, з 1991 року газету обласної ради «Знамя коммунизма» замінює вже незалежна газета «Юг» [7]. На відміну від багатьох інших, редакція «Знамя коммунизма», на чолі якої стояв Юлій Маркович Мазур, який в свою чергу, ще до ГКЧП, вийшов з КПРС, одразу зробила свій вибір на користь України — незалежної та суверенної. На початку незалежних років України тираж газети «Юг» досягав 70 тисяч екземплярів [8].

«Чорноморська комуна» [9], видання якої є одним із найстаріших в Україні (заснована 19 липня 1917 року), в 1989 році намітила чітку позицію з приводу неформальних об'єднань. Під неформальними об'єднаннями, які діяли на той час, маються на увазі вже перераховані Народних Рух за перебудову та інші товариства. Позиція газети була спрямована на служіння справі консолідації радянського суспільства. Одеська обласна газета, як відмічає у своїй статті С. Комар [10, с. 15], набуває смаку до гласності та відкритості.

24 серпня 1991 року колектив редакції «Чорноморської комуни» ухвалив рішення про перетворення газети з органу обласного комітету партії в обласну громадсько-політичну і про-

голосив основні програмні принципи: утвердження української державності, відродження національної свідомості, української мови і культури, відстоювання громадянських прав, честі, гідності кожної людини, незалежно від національності, політичних поглядів, віросповідання. В цьому ж 1991 році газета [11] з такою назвою припиняє своє існування. З 1 січня 1992 року газета продовжує радувати своїх читачів, друкуючись під назвою «Чорноморські новини».

Місцеві газети, які виходили друком у районних центрах Одеської області, переважно займали традиційну позицію у відображенні подій 1989–1991 років. Таких газет в зазначений період було трохи більше двадцяти.

Найбільше місцевих газет друкувалося в місті Ізмаїл. При сприянні партійного комітету КП України Радянського Дунайського пароплавства, починаючи з 1947 року, виходила газета «Дунаец», яка мала більш галузеве спрямування. Також у місті друкувалися ще такі газети, як «Советский Измаил» и «Придунайский вестник».

В одному із найбільших і найважливіших у стратегічному плані залізничних вузлів України місті Роздільна друкувалися дві газети. Перша, під назвою «Вперед», видавалася з 1930 року Роздільнянським райкомом КП України, інша, «Сільські Вісті», виходила з 1962 року і була гезетою Одеського обкому КП України.

Окрім вищезазначених, по одній газеті виходило друком у таких районних центрах, як: Ананьїв, Балта, Білгород-Дністровський, Болград, Велика Михайлівка, Іванівка, Іллічівськ, Кілія, Кодима, Рені, Саврань, Сарата, Тарутіно, Тарбунари, Фрунзівка. Варто відмітити, що з проголошенням української незалежності кількість місцевих газет поступово збільшується і інформація, що подається на їхніх сторінках, набуває більш проукраїнського вигляду.

Отже, можна сказати, що в 1989–1991 роках в Україні відбуваються кардинальні зміни як в політичному, так і в суспільному житті. Історики і журналісти розпочали активну діяльність в цілях висвітлення правди, пов'язаної з багатьма аспектами історії та політики нашої держави. В українському суспільстві ці процеси були зустрінуті неоднозначно. Одна частина палко підтримала намагання істориків докопатися до

істини, інша — ставилася байдуже, третя — застерігала, що не варто розкривати на сторінках преси всю правду.

Безпосередність та оперативність подання інформації про останні події на сторінках газет зумовила підвищення інтересу усіх верств населення до преси. Серед розглянутих в статті газет найбільш прихильніше до політичних змін ставилася редакція «Знамени комунізму». «Вечерняя Одесса», наприклад, намагалася дотримуватися нейтральної позиції. Характерним в цей час для газет є зміна назв, позбавлення радянських штампів, а також поява нових тенденцій: проукраїнських і незалежницьких з критикою радянської системи та комуністичної партії. Більш докладніший огляд районної преси та деяких інших міських і обласних одеських газет буде здійснено в подальшому.

Джерела та література

1. Комар С. Позиція одеської обласної газети «Чорноморська комуна» у висвітленні діяльності неформальних організацій / С. Комар // Журналісти України. — 1990. — № 4. — С. 14–15.
2. Вечерняя Одесса. — 1989. — № 226– № 300.
3. Звездун О. М. До питання про створення одеської обласної організації НРУ за перебудову / О. М. Звездун // Інтелігенція і влада. — 2010. — № 20. — С. 130–137.
4. Из последних новостей [Рубрика] // Вечерняя Одесса. — 1991. — № 165. — С. 1.
5. Знамя коммунизма. — 1990. — № 1. — № 63.
6. Зленко Г. Газета трех областей / Г. Зленко // Знамя коммунизма. — 1991. — № 65. — С. 3.
7. Юг. — 1991. — № 192.
8. Отколенко Р. Десять лет не коту под хвост, или что ожидает человечество в XXI веке / Р. Отколенко [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://oog.narod.ru/old/12/12_1.html.
9. Чорноморська комуна. — 1989. — № 125. — № 187.
10. Комар С. Позиція одеської обласної газети «Чорноморська комуна» у висвітленні діяльності неформальних організацій / С. Комар // Журналісти України. — 1990. — № 4. — С. 14–15.
11. Чорноморська комуна. — 1991. — № 167– № 240.

Анотації

Татарова В. А. Отображение общественно-политических событий 1989–1991 годов в Украине на страницах газет «Вечерняя Одесса», «Знамя коммунизма», «Черноморська комуна».

В статье рассмотрена позиция некоторых одесских газет в период с 1989 по 1991 гг., их реакция на распад Советского Союза и провозглашение независимости Украины.

Tatarova V. A. The enlightening of social processes and political events of 1989–1991 in Ukraine in the columns of the newspapers «Evening Odessa», «Banner of Communism», «Chornomorska Commune».

In this article the position of some Odessa newspapers in 1989–1991 and their reaction to the collapse of the Soviet Union and reaching of the independence of Ukraine are shown.

А. І. Федорова

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ СТАРООБРЯДНИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В РУМУНІЇ (1925–1947 рр.)

Ключові слова: старообрядницька церква, Румунія, Статут, Іннокентій (Усов), Ф. Ю. Мельников.

Ключевые слова: старообрядческая церковь, Румыния, Устав, Иннокентий (Усов), Ф. Е. Мельников.

Key words: Old Believers' Church, Romania, the Statute, Innocentiy (Usov) F. E. Melnikov.

По завершенні Першої світової війни у 1918 р. території Бессарабії та Буковини були приєднані до Румунського королівства. Уряд проводить стосовно новоприєданого населення цілеспрямовану політику румунізації, яка з часом лише набирає обертів. Діловодство переводилося виключно на румунську, до відома населення доводилося, що листи, заяви тощо, надані на будь-якій іншій мові, не будуть розглядатися; приписувалося відмічати усі румунські національні свята, під час релігійної служби згадувати членів румунської королівської родини. Звісно, такі заходи викликали масове обурення, протести.

В 1923 р. була прийнята Конституція Румунії, в статті 22 якої проголошувалася свобода віросповідань, але поряд з цим підкреслювалося панівне становище Румунської православної церкви [1].